

שלמה שפאן

שירים וסיפורים

מבוא : דב סדן

הוצאת ספרים קרני בע"מ

יצירת שלמה שפאן ז"ל

(ביבליוגרפיה)

ביבליוגרפיה זו מקיפה את מכלול יצירתו של רעי שלמה שפאן ז"ל. היא ערוכה לפי שלושה מדורים ראשיים: א. ספרים; ב. פרסומים בכתבי-עת ובקבצים; ג. הספרות על שלמה שפאן ויצירתו. שני המדורים הראשונים מחולקים חלוקה עניינית פנימית, וערכיהם מסודרים לפי סדר כרונולוגי, המשקף את שלבי עלייתו של ש. שפאן בסולם יצירתו רבת האנפין. המדור השלישי, הספרות על ש. שפאן ויצירתו, ערכיו מסודרים לפי סדר הא"ב של שמות המחברים. בסוף הביבליוגרפיה ניתנה, לפי סדר הא"ב, רשימת הספרים וכתבי-העת שבהם נתפרסמו דברים משל ש. שפאן, או עליו ועל יצירתו. פרטים ביבליוגרפיים שאינם נמצאים בפרסומים עצמם שנסקרו בביבליוגרפיה, ונוספו על ידי מחברה, הובאו בסוגריים מרובעים [ ]. כינויי הספרותיים של ש. שפאן ז"ל: ש. ב"א, שלמה בן-אליעזר, מ. בקר, ש. נפש, שלמה ספרדי, ש. ש.

א. ספרים

I ספרים מקוריים

1. **שיר הנומעים**. למקהלה בשני קולות (גם לקול יחיד) בלוי סגנתר. המוסיקה: דניאל סמבורסקי; המלים: שלמה שפאן. תל-אביב, המרכז לתרבות, 1950. 4 ע'.
2. **בדרך מבית המחזה**. ארבעה דברי סיפור [מאת] שלמה שפאן. ירושלים, חבורת ספרים „אנך" על-ידי „אחיאסף", תשי"א. 96 ע'. [התוכן: בדרך מבית המחזה; הטבעת; הגר; תעודת זהות].

3. **הדקדוק העברי השמושי.** מאת משה גוטשטיין, זאב ליבנה, שלמה שפאן. ירושלים ותל-אביב, שוקן, תשי"ד. XI, 168, 12, [2] ע'. מהדורה ב מתוקנת — פברואר 1956; מהדורה ג — נובמבר 1957; מהדורה ד — אוגוסט 1958; מהדורה ה — מאי 1959; מהדורה ו — נובמבר 1959; מהדורה ז — אוגוסט 1960; מהדורה ח — יוני 1961; מהדורה ט — יוני 1962.

II ספרים מתורגמים

4. **המונח לאפרודיטי.** מיוונית ש. שפאן. תל-אביב, „גזית“, תרצ"ה. 30 ע'.
 [נדפס תחילה בכתב-העת „גזית“, II (ראה להלן, ערך מס' 124); כונס, בשינויים, ב„ההמנונות ההומריים“ (ראה להלן, ערך מס' 7), ע' 62—77, וב„שירים הומריים“ (ראה להלן, ערך מס' 9), ע' 89—103.
5. **הומרוס. המונח אל דמוטר.** מיוונית שלמה שפאן. תל-אביב, „גזית“, תרצ"ה. 46 ע'.
 [נדפס תחילה ב„בוסתנאי“, IX (ראה להלן, ערך מס' 126); כונס ב„ההמנונות ההומריים“ (ראה להלן, ערך מס' 7), ע' 75—99, וב„שירים הומריים“ (ראה להלן, ערך מס' 9), ע' 104—125].
6. **הומרוס. המונח אל הרמס.** מיוונית שלמה שפאן. תל-אביב, „גזית“, תש"ב. 57, [3] ע'.
 [כונס ב„ההמנונות ההומריים“ (ראה להלן, ערך מס' 7), ע' 29—57, וב„שירים הומריים“ (ראה להלן, ערך מס' 9), ע' 61—88].
7. **ההמנונות ההומריים.** תרגם מיוונית שלמה שפאן; ערך והקדים מבוא פרופ' משה שוואבה. ירושלים, הברה להוצאת ספרים על יד האוניברסיטה העברית, תש"ו. XXXV, [1], 154, [6] ע'.
8. **יחזקאל,** משורר אלכסנדרוני, **יציאת מצרים**; שרידי המחזה של הרמטיקון יחזקאל „מחבר הטרגדיות היהודיות“. תרגם מיוונית ש. שפאן, עם מבוא והערות מאת המתרגם. תל-אביב, „יבנה“, תש"ח. 32 ע'.
 [נדפס לראשונה ב„אדר היקר“ (ראה להלן, ערך מס' 137)].
9. **שירים הומריים**; הימנונות, אפיגרמות, מלחמת הצפרדעים והעכברים. תרגם מיוונית שלמה שפאן, ירושלים, מוסד ביאליק, 1956. 202 ע'. [בע' 13—31 — מבוא להימנונות ההומריים מאת משה שוואבה].
10. **הסידורים. מעשים וימים, תיאוגוניה, מגן הירקלים.** תרגם

מיוונית והוסיף מבוא והערות שלמה שפאן. ירושלים, מוסד ביאליק, 1956. ע' 202.

11. **משלי איסופוס**. תרגם מיוונית והוסיף מסה והערות שלמה שפאן.

הציוורים מעשה ידי בצלאל שץ. ירושלים, מוסד ביאליק, 1960. ע' 212.

12. **שירת האלגיה היוונית העתיקה**. תרגם מיוונית וצירף מבואות

והערות שלמה שפאן. ירושלים, מוסד ביאליק, 1962. ע' 191.

III ספרים וקבצים שנערכו על ידי ש. שפאן

13. **יוסף בן מתתיהו (יוספוס פלביוס)**. קדמוניות היהודים. תרגם

מיוונית אברהם שליט. ספרים א—י. ירושלים, מוסד ביאליק ע"י

חברת „מסדה“. 1944, LXXXII, 370, [2], 163 ע'

[עריכה חלקית ע"י ש. שפאן].

14. **מבחר המסה העברית מראשית ההשכלה ועד ימינו**. לוקט וסודר

בידי י. בקד וש. שפאן. תל-אביב, „גזית“, תש"ה. ע' 819.

הדפסה שנית — 1950.

הדפסה שלישית — 1953.

15. **ברש"י אשר**. ספורים נבחרים. תל-אביב, „דביר“, תשי"א. ע' 202, [1] ע'.

ספריית „דביר לעם“, סידרה ראשונה, ספר יב.

הדפסה ב — תשי"ג; הדפסה ג — תשט"ז; הדפסה ד — תשי"ח;

הדפסה ה — תש"כ.

[עריכה ע"י ש. שפאן].

16. **פיכמן יעקב. סלעים בירושלים**; שירים ומסות. תל-אביב,

„דביר“, תשי"ב. ע' 183. ספריית „דביר לעם“, סדרה ראשונה, ספר טו.

הדפסה ב — תש"כ.

[עריכה ע"י ש. שפאן].

17. **הזן, ח' (יום)**. סיפורים נבחרים. תל-אביב, „דביר“, תשי"ב. ע' 204.

[1] ע'. ספריית „דביר לעם“, סדרה ראשונה, יט.

הדפסה ב — תשט"ז; הדפסה ג — תשי"ז; הדפסה ד — תשי"ח;

הדפסה ה — תשי"ט; הדפסה ו — תש"כ; הדפסה ז — תשכ"א;

הדפסה ח — תשכ"ב; הדפסה ט — תשכ"ב.

[עריכה ע"י ש. שפאן].

18. **ברקוביץ, י' (צחק) ד' (וב)**. סיפורים נבחרים. תל-אביב, „דביר“,

תשי"ג. ע' 219, [3] ע'. ספריית „דביר לעם“, סדרה ראשונה, ספר כט.

הדפסה ב — תשי"ט; הדפסה ג — תשכ"ב.

[עריכה ע"י ש. שפאן].

19. **כהן, יעקב.** לקט מתוך כתביו. תל-אביב, "דביר", תשי"ד. 8, 184 ע'.
ספדיית "דביר לעם", סדרה ראשונה, ספר לד-לה.
הדפסה ב — תשכ"א.
[עריכה ע"י ש. שפאן].
20. **מחשבות ודעות**; אוסף של דברי עיון לתלמידי הכיתות העליונות של בתי הספר התיכונים ובתי המדרש למורים. לקטו וערכו י. בקר וש. שפאן. תל-אביב, הוצאת "יבנה", 1954. 415 ע'.
הדפסה שניה — 1955.
הדפסה שלישית — 1961.
21. **קוממיות ליום העצמאות** [קובץ]
העורכים: אנדה פינקרפלד-עמיר, שלמה שפאן, חיים תורן. תל-אביב, אגודת הסופרים העבריים בישראל בשותף עם ועדת יום העצמאות של ממשלת ישראל, ג' באייר תשי"ד. 15 [1] ע'.
22. **ילקוט שירת ש. שלום** לבתי הספר ולנוער. ליקטו והקדימו מבואות שלמה שפאן וי. שהלבן. תל-אביב, "יבנה", 1954. 219 ע'.
הדפסה ב — 1961.
23. **קלינמן, י(חיאל).** דקדוק ולשון; ספר למוד ליסודות הדקדוק, הלשון והכתיב. ערוך בידי שלמה שפאן.
[א]: לשנת הלימודים הרביעית. תל-אביב, קרני, 1956. 182, [2] ע'.
הדפסות ב-ג — 1957; הדפסה ד — 1958; הדפסות ה-ו — 1959;
הדפסות ז-ח — 1960; הדפסות ט-י — 1961; הדפסה יא — 1962.
[ב]: לשנת הלימודים החמישית. תל-אביב, קרני, 1958. 183 ע'.
הדפסות ב-ג — 1959; הדפסות ד-ה — 1960; הדפסות ו-ז — 1961;
הדפסה ח — 1962.
[ג]: לשנת הלימודים השישית. תל-אביב, קרני, 1959. 159 ע'.
הדפסות ב-ג — 1960; הדפסות ד-ו — 1961; הדפסה ז — 1962.
[ד]: לשנת הלימודים השביעית. תל-אביב, קרני, 1960. 146 ע'.
הדפסות ב-ה — 1961; הדפסות ו-ז — 1962.
[ה]: לשנת הלימודים השמינית. תל-אביב, קרני, 1961. 149 ע'.
הדפסות ב-ג — 1962.
24. **שירת מלחמה וגבורה בישראל** [לקט של שירת המלחמה והגבורה העברית — האפית והלירית — מן התנ"ך עד לשירה החדשה].
ליקטו וסידרו ראובן אבינועם, ש. שפאן. תל-אביב, "מערכות", תשי"ה.
8, 440 ע'.

25. **שאנן, אכרהם.** מלון הספרות החדשה, העברית והכללית. תל־אביב, "יבנה", 1959. [8] ע' / 1082 עמודות, [2] ע'.
- [עריכה ע"י ש. שפאן].
26. **שמעוני, דויד.** מבחר כתבים. ספרים א—ב. תל־אביב, "דביר", תש"כ. 245, [1] + 359, [4] ע'. ספריית "דביר לעם", סדרה ראשונה, ספרים עז—פ.
- [עריכה ע"י ש. שפאן].
27. **מאסף לדברי ספרות, ביקורת והגות, ג.** העורכים: שלום קרמר, שלמה שפאן. ירושלים, אגודת הסופרים העברים בישראל, בהוצאת "קרית ספר", תשכ"ג. 530 ע'.

בי. פרסומים בכתבי־עת ובקבצים

I שירה וסיפורת

28. **אחי (שיר).**
- "הפועל הצעיר", שנה יח, גליון 9—10, 27.XI.1924.
29. **תחנון (שיר).**
- "האנך", ירושלים, סיון—תמוז תרפ"ה, עמ' ו—ז.
30. **ארהות (שיר, קטע).**
- שם, ע' ז—ט.
31. **הצו; מתי; איה** [שלוש רשימות].
- שם, ע' כד—כו.
32. **מאגדות ארץ ישראל:**
- א. חכמת בני לוד. המחברים: ז [אב] וילנאי וש [למה] שפאן.
- "בן־ארצי", שבועון לילדים ולנערים, גליון 5, תל־אביב, א' בטבת תרפ"ו [כונסה בספרו של זאב וילנאי "אגדות ארץ־ישראל", לונדון, תרפ"ט, ע' 68—70, בליווי הערה בעמ' 234: "שמעתי מפי ערבי תושב לוד, ומעובד ע"י ש. שפאן"; כונסה מחדש, בשינויים, בשם "כיצד אמרו בני לוד לגנוב את מגדל רמלה?"; על־ידי זאב וילנאי בספרו "אגדות ארץ־ישראל", ירושלים, הוצאת "קרית ספר", 1950 (ועוד מהדורות), ע' 270, ללא ציון שמו של ש. שפאן].
33. **מאגדות ארץ ישראל:**
- ב. קבר הרמב"ם. הג"ל.
- שם, גליון 6 (12), תל־אביב, כח בשבט תרפ"ו [כונסה בספרו של זאב וילנאי "אגדות ארץ־ישראל", לונדון תרפ"ט, ע' 147—148, ללא

ציון שמו של ש. שפאן; שובצה על-ידי זאב וילנאי, בשינויים קלים, בפרק „הרמב"ם, אביו ונכדו", בספרו „מצבות קודש בארץ-ישראל", ירושלים, הוצאת מוסד הרב קוק, תשי"א, ע' שפז—שפה, אף כאן ללא ציון שמו של ש. שפאן].

34. מאגדות ארץ ישראל:

ג. האבטיחים שנהפכו לאבנים. הנ"ל.

שם, גליון 6 (12), תל-אביב, כח בשבט תרפ"ו. [כונסה, בשם „האבטיחים שהתאבנו...", בספרו של זאב וילנאי „אגדות ארץ-ישראל", לונדון תרפ"ט, ע' 113—114, ללא ציון שמו של ש. שפאן; כונסה מחדש על ידי זאב וילנאי, בשינויים קלים, בשם „האבטיחים שהיו לאבנים", בספרו „אגדות ארץ ישראל", ירושלים, הוצאת „קרית ספר", 1950 (ועוד מהדורות), ע' 323—324, אף כאן ללא ציון שמו של ש. שפאן].

35. מאגדות ארץ ישראל:

ד. כפר סלמה. הנ"ל.

שם, גליון 11 (17), תל-אביב, ד בניסן תרפ"ו. [כונסה, בשינויים קלים, בספרו של זאב וילנאי „אגדות ארץ-ישראל", לונדון תרפ"ט, ע' 60—62, בליווי הערה בע' 234: „שמעתי מאחד מתושבי הכפר הזה, ומעובד ע"י מר ש. שפאן"; כונסה מחדש, בשינויים, בשם „סלמה — על שום מה?" על-ידי זאב וילנאי בספרו „אגדות ארץ-ישראל", ירושלים, הוצאת „קרית ספר", 1950 (ועוד מהדורות), ע' 287—288, ללא ציון שמו של ש. שפאן].

36. מאגדות ארץ ישראל:

ה. הטחנה ההרוסה. הנ"ל.

שם, גליון 11 (17), תל-אביב, ד בניסן תרפ"ו. [כונסה, בשינויים קלים, בספרו של זאב וילנאי „אגדות ארץ-ישראל", לונדון תרפ"ט, בסידרת האגדות „קדושי פקיעין", ע' 168—169, ללא ציון שמו של ש. שפאן; שובצה על-ידי זאב וילנאי בפרק „ר' יוסי דפקיעין", בספרו „מצבות קודש בארץ-ישראל", ירושלים, הוצאת מוסד הרב קוק, תשי"א, ע' שעז. אף כאן ללא ציון שמו של ש. שפאן].

37. המלחמה בשמש.

(מאגדות הערבים בארץ-ישראל). הנ"ל.

„שביבים", במה חפשית, תל-אביב, תרפ"ז, ע' 10—11; [כונסה בספרו של זאב וילנאי „אגדות ארץ-ישראל", לונדון תרפ"ט, ע' 97—101, בליווי הערה בע' 236: „שמעתי בכפר-סבא הקרובה לחרבת עזון ומעובד ע"י ש. שפאן"; כונסה מחדש, בשינויים קלים, בשם „גבורי

- עזון יצאו למלחמה בשמש", עליידי זאב וילנאי בספרו „אגדות ארץ־
 ישראל", ירושלים, הוצאת „קריית־ספר", 1950 (ועוד מהדורות), ע'
 311—312, ללא ציון שמו של ש. שפאן].
38. **נמשתי את דרך הרבים...** (שיר).
 „דברנו", שנה א, חוברת 5—6, וינה, תמוז—אב תר"ץ.
39. **במדבר**, 1—11 (שיר).
40. „בוסתנאי", 14, גליון יא, 29.VI.1932; גליון יב, 6.VII.1932.
דרך חיי (שיר).
41. שם, גליון ל, 16.XI.1932.
ננעץ בקצה לבבי (שיר).
42. שם, גליון מ, 25.I.1933.
סלעים (שיר).
43. „הפועל הצעיר", שנה כו, גליון 19, 24.II.1933. [חזר ונדפס באנתר'
 לוגיה „תקומה", בעריכת י. ליכטנבוים, תל־אביב, „עמיחי", 1958,
 ע' 124].
44. **בדרך מבית המחזה** (סיפור).
 „דבר", כוסיף לשבתות ולמועדים, XIII, גליון 24, 23.IV.1937.
 [כונס ב„בדרך מבית המחזה" (ראה למעלה, ערך מס' 2) ע' 8—22;
 חזר ונדפס באנתולוגיה „הסיפור העברי", בעריכת י. ליכטנבוים, כרך 11,
 תל־אביב, נ. טברסקי, 1960, ע' 242—247; נתפרסם בתרגום אידי, על
 ידי ק[דיה] מ[ולודובסקי], ברבעון „סביבה" (ניו־יורק), חוברת טבת
 תשכ"ד, ע' 56—61].
44. **חזון העצבים** (מחזה בשלוש תמונות, בליווי מוסיקה מאת דניאל
 סמבורסקי).
45. „דבר לילדים", 14, חוברת 13, 30.XII.1937.
45. **המבעת** (סיפור).
 „גזית", 11, חוברת י—יא, תל־אביב, [1938]. [כונס ב„בדרך מבית
 המחזה" (ראה למעלה, ערך מס' 2) ע' 23—46; חזר ונדפס באנתולוגיה
 „...את אשר בחרתי", בעריכת יוחנן טברסקי, תל־אביב, „הדר", 1955,
 ע' 366—374; נתפרסם בתרגום ערבי בירחון „אל־הדף" (תל־אביב—
 יפו), חוברת אפריל 1962, ע' 55—62].
46. **הנר** (סיפור).
 „גזית", 14, חוברת ה, שבט תש"ג (יאנואר 1943). [כונס ב„בדרך
 מבית המחזה" (ראה למעלה, ערך מס' 2), ע' 47—66; חזר ונדפס,

- בהשמטות קלות, ב„ברקאי“ (קובץ לשכת הבונים החפשיים „ברקאי“, בשיכפול), תל-אביב, אדר תשכ"ב, ע' 56—62].
47. **באר לחי** (שיר).
 „גליונות“, XXII, תש"ה, ע' 51 [חזר ונדפס ב„שירתנו“, אנתולוגיה מביאליק עד ימינו, בעריכת יוסף ליכטנבוים, תל-אביב, „ניב“, 1962, ע' 277].
48. **במצעד** (שיר).
 „דבר השבוע“, גליון 49 (129), 9.XII.1948.
49. **תעודת זהות** (סיפור).
 „גזית“, XI, חוברת א—ב, תל-אביב, תמוז—אב תש"ט (יולי—אוגוסט 1949).
50. [כונס ב„בדרך מבית המחזה“ (ראה למעלה, ערך מס' 2), ע' 67—96].
קטונתי מכל החסדים (סיפור).
- „לוית חן“, לר' שמואל אבא הורודצקי במלאת לו שמונים שנה, תל-אביב, תשי"א, ע' 29—30; חזר ונדפס ב„הדואר“, XXXII, גליון 36, ט בתשרי תשי"ד, ע' 757.
51. **אב נרח** (משירי הגיטו).
 [נדפס, ללא שם המחבר, ב„זכור“, ילקוט לזכר הענפים הרכים שנגדעו בגזירות ת"ש—תש"ג בשואת הגולה, תל-אביב, תשי"ג, ע' 67. השיר לקוח מתוך שיר הילדים ב„מחזה השומרים“, שחוצג בגימנסיה בלפור בתל-אביב, אך לא נתפרסם בדפוס].
52. **ריח עבר** (שיר).
- „הפועל הצעיר“, שנה נ, גליון 39, 2.VI.1957.
53. **היש מי יצו על הרוח** (שיר).
 „הארץ“, 1.XI.1957.
54. **חלום** (שיר).
 „הארץ“, 29.XI.1957.
55. **מבלדת הנרדום** (שיר).
 „הארץ“, 17.I.1958.
56. **ארוכה הדרך...** (שיר).
 „הארץ“, 14.III.1958.
- [חזר ונדפס ב„שירתנו“, אנתולוגיה מביאליק עד ימינו, בעריכת יוסף ליכטנבוים, תל-אביב, „ניב“, 1962, ע' 277].
57. **האיל** (שיר).
 „הארץ“, 8.VIII.1958.

58. רוח של סתו... (שיר).
 „דבר“, 7.XI.1958.
59. תהילת העכבר (שיר סטירי).
 „הבוקר“, 21.X.1960.
60. הנשף (סיפור).
 „מאסף“, לדברי ספרות, בקורת והגות, ב, ירושלים, אגודת הסופרים
 העברים בישראל בהוצאת „קרית ספר“, תשכ״א, ע' 467—476.
61. הכוס (שיר).
 „הפועל הצעיר“, שנה נו, גליון 15, 15.I.1963.
62. שטר חוב (סיפור).
 „הארץ“, 25.I.1963.
63. שלושה שירים (לילה לילה; כמחכה אלי נס; לא באתי).
 „מאזנים“, XXXIX תשכ״ג, ע' 208.
64. שלושה שרחקו (סיפור).
 „דבר“, 1.II.1963.
65. אביתי היות (שיר).
 „הבוקר“, 1.II.1963.
66. המשיח הקטן (סיפור).
 „למרחב“, 1.II.1963.
67. פרה אביא לך (שיר).
 „על המשמר“, 1.II.1963.
68. שתי רשימות: תפארת עליזים; באין לשון.
 „גזית“, XX, חוברת ט—יב, כסלו—אדר תשכ״ג (דצמבר 1962 —
 מרץ 1963).

II מסות ועיונים, מאמרים ורשימות

69. „ירושלים טירה נאה“ מאת ש. שלום [רשימת ביקורת].
 „גזית“, II, חוברת יא—יב, [תרצ״ה, 1938].
70. לתרגום האודיסיאה [ע״י ש. טשרניחובסקי].
 „גליונות“, XI, תש״א, ע' 264—265.
71. בצל האהבה והאמנות [על „דינה והמשורר“ של מרתה הופמן,
 בתרגום י. ליכטנבוים, תל-אביב 1942].
72. „גזית“, V, חוברת ז—ח, אדר ב — ניסן תש״ג (מרץ—אפריל 1943).
 על ממלכה יהודית באירופה [רשימת ביקורת על ספרו של

- א.ב. נ. פולק, "כזריה", תל-אביב, מוסד ביאליק ע"י "מסדה", תש"ג].
שם, שם, חוברת יא—יב, תמוז—אב תש"ג (יולי—אוגוסט 1943).
73. **בצל המחשבה הלאומית** [רשימת ביקורת על ספרו של דב סדן, "גורל והכרעה", משנתו של שלמה שילר, ירושלים תש"ג].
שם, VI, חוברת ג, חשוון תש"ד, נובמבר 1943.
74. **תחביר הלשון העברית** [רשימת ביקורת על "תחביר הלשון העברית" מאת ד"ר יצחק פריץ, תל-אביב תש"ג].
שם, שם, חוברת ד, כסלו תש"ד (דצמבר 1943).
75. **משהו על תרגום היינה** [רשימת ביקורת על תרגומם העברי של כתבי היינה ע"י ש. פרלמן בהוצאת "לגבולם"].
שם, שם, חוברת ה, ניסן תש"ד (אפריל 1944).
76. **מעט קווים** [לדמותו של דב סדן, במלאות 25 שנים ליצירתו].
שם, VIII, חוברת י, סיון תש"ו (יוני 1946).
הזר ונדפס ב"הגלגל", IV, גליון 11, 3.X.1946.
77. **פ. לחובר, קווים לרמותו** [עם פטירתו].
שם, IX, חוברת ח—ט, אייר—סיון תש"ז (מאי—יוני 1947).
78. **מומנרמום מקולופון**.
"עתים", שבועון, II, 11 (63), 18.XII.1947.
79. **צורה ומשקל בשירת ש. שלום**.
"גזית", X, חוברת יא—יב, [1949].
80. **"פרומתום הכבול" לאיסכילוס** [מסה].
"ספרי מופת", קובץ בעריכת ת. תורן, ירושלים, "אחיאסף", 1951, ע' 23—31.
81. **דב סדן** (ליובלו).
"דבר השבוע", גליון 14—15 (298—299), 8.IV.1952.
82. **מבעיות הריתמוס והמשקל בשירה העברית החדשה** [הרצאה].
הכינוס העולמי למדעי היהדות, קיץ תש"ז, I, ירושלים, הוצאת ספרים ע"ש י"ל מאגנס, האוניברסיטה העברית, תשי"ב, ע' 285—295.
83. **על תרגומים מיוזנית לעברית**.
"גליונות", XXVIII, תשי"ג, ע' 276—279.
84. **הכינוס והחידוש בספרותנו** [דברים בוועידה הט"ז של הסופרים העברים].
"דף", הוצאת אגודת הסופרים העברים בישראל, גליון 9, 2.IV.1954.
85. **על האפוס ההומירי ועל תרגומו העברי** [על איליאס—אודיסיאה]

- בתרגום ש. טשרניחובסקי, הוצאת שוקן, ירושלים ותל־אביב תשי"ד].
 "הארץ", 10.IX.1954.
- [חזר ונדפס בהשמטות קלות, ב"לקורא הצעיר", IV, חוברת 11—12, 1954, ראה להלן, ערך מס' 86].
86. **האיליאדה והאודיסאה**. תרגום מיוונית שאול טשרניחובסקי. [רשימת ביקורת: ראה למעלה, ערך מס' 85].
 "לקורא הצעיר", IV, חוברת יא—יב, 1954.
87. **קוים לדמותו וליצירתו** [של יצחק למדן].
 "גליונות", XXXI, תשט"ו, ע' 301—303.
88. **אל נזלול בספרות הדור** [הרצאה].
 "ערכי היהדות בחינוך התיכון", הרצאות ודיונים בסימפוזיון מטעם איגוד בתי הספר התיכוניים בישראל. תל־אביב, איגוד בתי הספר התיכוניים בישראל, תשט"ו, ע' 81—85.
89. **על המועצה** [של אגודת הסופרים העברים בישראל; דברים בוועידה הי"ז של הסופרים העברים, בכ"ז בכסלו תשט"ז].
 "דף", הוצאת אגודת הסופרים העברים בישראל, גליון 11, יולי 1956.
90. **דברים בכנס הארצי של סופרי ישראל** יז בניסן תשי"ז.
 "מאזניים", XXVIII, תשי"ז, ע' 79—80.
91. **ברכת המשורר** [זכרונות מפגישה עם ח. נ. ביאליק בוועידת נוער ציוני לומד ב־1917 באודיסה].
 "הפועל הצעיר", שנה נ, גליון 44, 16.VII.1957.
92. **אימוץ המסורת הלאומית והקניית ידיעת אורח־החיים היהודי** (הרצאה ודברי סיכום וסיים).
 "העמקת התודעה היהודית־הישראלית בבתי־ספר של מערכת החינוך", הרצאות ודיונים בכנס המפקחים על בתי הספר, בדצמבר 1957, ירושלים, משרד החינוך והתרבות, המזכירות הפדגוגית, ע' 28—30, 97—102.
93. **רב סדן** [לקבלו פרס עיריית חולון תשי"ח].
 "הפועל הצעיר", שנה נא, גליון 21, 18.II.1958.
94. [תשובה על משאל בדבר מעמדה של הספרות העברית בעשור הראשון למדינת ישראל].
 "למרחב", 23.IV.1958.
95. **קוים לדמותו** [של יעקב פייכמן].
 "הפועל הצעיר", שנה נא, גליון 38, 17.VI.1958.
96. **קצת אמונה** [דברים בוועידת הסופרים הי"ח, ב"ז בניסן תשי"ח].
 "דף", הוצאת אגודת הסופרים העברים בישראל, גליון 14, אוגוסט 1958.

97. **לסיום ולברכה** [דברי ברכה, בישיבת הסיום של ועידת הסופרים הי"ח, לסופרים שמלאו להם יובלות].
שם.
98. **עיונים בריתמיקה של שירי ש. טשרניחובסקי**.
„מאזניים“, XXVIII, תשי"ח, ע' 382—386.
99. **קצת פניגוריה** [על הנוער העברי בישראל, בקשר למישאל „מה קודא הנוער?“].
שם, XXIX, תשי"ח, ע' 98—100.
100. **קסמו ובשמו** [של ש"י עגנון, ליובלו השבעים].
„הפועל הצעיר“, שנה גא, גליון 43, 22.VII.1958.
101. **עם תערוכת הספר** (ע"י ספרית ברזילי בבית תבורי).
„דבר“, 24.X.1958.
102. **בחנות והרהורים** [ביצירת ש. טשרניחובסקי, במלאות חמשיעשרה שנה למותו].
„למרחב“, 3.XI.1958.
103. **כללים וסייגים בתרגום** [בסידרה „שיחות עם סופרים-מרגמים“ מאת שמעון גן].
„מאזניים“, XXIX, תשי"ח, ע' 448—449.
104. **קווים לדמותו** [של יוסף קלוזנר].
שם, XXXI, תשי"ט, ע' 2—6.
105. **לזכר יעקב פיכמן ז"ל**.
„זכרונות האקדמיה ללשון העברית“, ה, תשי"ט, ע' 46—49.
106. **אחד הבונים** [על ברוך קרוא].
„מאזניים“, XXXII, תשי"ט, ע' 245—246.
107. **בילון עממי לועזי-עברי מואת דן פינס** [רשימת ביקורת].
שם, XXXI, תשי"ט, ע' 279—280.
108. **עקרונות ובעיות בהוראת ספרות**. ג. תוכנית הלימודים בביה"ס התיכון (ערך).
„אנציקלופדיה חינוכית“, ו, ירושלים, הוצאת משרד החינוך והתרבות ומוסד ביאליק, 1959, ע' 911—916.
109. **בית, סטרופה** (ערך).
„מלון הספרות החדשה העברית והכללית“, ערך בידי אברהם שאגן, תל-אביב, „יבנה“, 1959, עמודות 920—922.
110. **משקל, מטריקה, פרוסודיה** (ערך).
שם, עמודות 987—1006.

111. **משל אחד ונמשליו שונים** [עיון במשל המפורסם על השועל שישב בתענית].
 „הפועל הצעיר“, שנה נב, גליון 53—54, 29.IX.1959.
112. **הרהורים על הצגת מחזות קלאסיים**.
 „במה“, 2 (55), אלול תשי"ט, ע' 60—62.
113. **בדרכי ספרות** [רשימת בקורת על הספר „בדרכי ספרות“ של אריה ל. שטראוס. ירושלים, מוסד ביאליק, תשי"ט].
 „מאזנים“, XXXIII, תש"כ, ע' 476—477.
114. **ד"ר ברודא — דמות הינוכית** [על מרדכי זאב ברודא, עם צאת ספר הזכרון המוקדש לו ע"י הספריה הציונית].
 „הארץ“, 25.1.1960.
115. **המנונות הומריים** (ערך).
 „האנציקלופדיה העברית“, XIV, תל-אביב, תש"כ, עמודות 771—775.
116. **מהו מקומו של הסופר במדינה?** [במסגרת שיחה של ז. סתוי על נושא זה עם ארבעה סופרים ומבקרים].
 „הבוקר“, 11.IV.1960.
117. **כשלמה התאהבתי בעפרה שונית?** [ביקורת אירונית על השיר „אופי מעוין“ של עפרה שונית ב„הארץ“ מיום 22.IV.1960].
 שם, 29.IV.1960.
118. **על פתגמים ולקטם** [רשימת ביקורת על שני הספרים של ישראל כהן: „זה לעומת זה“, אוצר פתגמים מקבילים אנגליים, גרמניים ועבריים, תל-אביב, „דביר“, תשי"ד; „ספר פתגמים מקבילים“ אנגליים, גרמניים ועבריים, תל-אביב, „מחברות לספרות“, 1960].
 „הארץ“, 27.1.1961.
119. **הספרות הצעירה בבית הספר התיכון** [תשובה במסגרת משאל שנערך ע"י אורלי מלמד].
 „הבוקר“, 29.IX.1961.
120. **לזכרו של יעקב כהן ז"ל**.
 „זכרונות האקדמיה ללשון העברית“, ז-ח, תשכ"ב, ע' 195—197.
121. **המשל**.
 „אמנות וספרות“, אנתולוגיה בעריכת י. בקר וי. כרמון, תל-אביב, 1962, ע' 473—484.
- [פרק ב מתוך המסה של ש. שפאן „איסופוס והמשל“ בספר „משלי איסופוס“ (ראה למעלה, ערך מס' 11), ע' 175—184].

122. זכרון לרע [מצבה למרדכי מיכאלי ז"ל].
בתוך „מרדכי מיכאלי, האיש ופעלו“, ירושלים, „קרית ספר“, 1963,
ע' 22—25.

III תרגומים

123. תיאוקריטוס. שיחת אהבים.
„מאזניים“ (שבועון), 111, גליון 48, כט בניסן תרצ"ב.
124. המנון לאפרודיטו.
„גזית“, 11, חוברת ה—ו, תרצ"ד—תרצ"ה.
[פורסם אחר כך בחוברת מיוחדת (ראה למעלה, ערך מס' 4); כונס,
בשינויים, ב„ההמנונות ההומריים“ (ראה למעלה, ערך מס' 7), ע' 62—77,
וב„שירים הומריים“ (ראה למעלה, ערך מס' 9), ע' 89—103].
125. המנון אל אפולון (מדלוס).
„מאזניים“, 114, תרצ"ו, ע' 595—600.
[כונס ב„ההמנונות ההומריים“ (ראה למעלה, ערך מס' 7), ע' 3—11,
וב„שירים הומריים“ (ראה למעלה, ערך מס' 9), ע' 33—41].
126. המנון אל דמטר.
„בוסתנאי“, IX, גליון נ, 13.IV.1938.
[פורסם אחר כך בחוברת מיוחדת (ראה למעלה, ערך מס' 5); כונס
ב„ההמנונות ההומריים“ (ראה למעלה, ערך מס' 7), ע' 75—99, וב„שירים
הומריים“ (ראה למעלה, ערך מס' 9), ע' 104—125].
127. שלושה המנונים (מתוך ספר „ההמנונים ההומריים“).
[א] לאדמה אם כול;
[ב] אל ארטמיס;
[ג] אל פן.
„בוסתנאי“, X, גליון יט, 31.VIII.1938.
[כונס ב„ההמנונות ההומריים“ (ראה למעלה, ערך מס' 7), ע' 106—108,
111, 114, וב„שירים הומריים“ (ראה למעלה, ערך מס' 9), ע' 129—132,
137].
128. שני המנונות (מספר „ההמנונות ההומריים“): א. אל הליוס;
ב. אל סליני.
„גזית“, 114, חוברת ז—יב, שבט—תמוז תש"ב (יאנואר—יוני 1942).
[ההמנון „אל סליני“ חזר ונדפס ב„פנינים משירת העולם“ שבעריכת
גילה אוריאל, תל־אביב, „יבנה“, 1953, ע' פה; שני ההמנונות כונסו

- ב„ההמנונות ההומריים“ (ראה למעלה, ערך מס' 7), ע' 116—117, וב„שירים הומריים“ (ראה למעלה, ערך מס' 9) ע' 139—140].
129. **המנון לארם אל המלחמה.**
„מאזניים“, XVI, תש״ג, ע' 43—44.
- [כונס ב„ההמנונות ההומריים“ (ראה למעלה, ערך מס' 7), ע' 15, וב„שירים הומריים“ (ראה למעלה, ערך מס' 9) ע' 138].
130. **לוקרטיאוס,** קטעים מתוך „על טבע הדברים“.
מתוך הספר „האטום“ מאת אי. וו. פיטראנוב, בתרגום ד. אביטוב, מרחביה, הקיבוץ הארצי השומר הצעיר, 1943, ע' 19—20.
131. **הסידורם.** **חמשה דורות** (השורות 109—201 מ„מעשים וימים“).
„עתידות“, קובץ, II, תש״ד, ע' 63—66.
- [נדפס מחדש ב„פרקי קריאה לתולדות הספרות הכללית“ בעריכת י. א. קלוזנר, כרך א, ספר א, תל־אביב, הוצאת י. צ'צ'יק, תשי״ב, ע' 104—108; כונס, בשינויים, ב„מעשים וימים, תיאוגוניה, מגן הירקלים“ של הסידורם (ראה למעלה, ערך מס' 10), ע' 41—45].
132. **קלינוס.** אלגיה.
„דבר“, 9.VIII.1946.
- [כונסה ב„שירת האלגיה היוונית העתיקה“, (ראה למעלה, ערך מס' 12) ע' 20—21].
133. **האוקלנר אנדרני,** בארץ צפון (סיפור).
„עתידות“, ירחון, כרך א, תש״ה, ע' 5—15, 110—119, 206—216, 314—325.
134. **מימנרמוס מקולוסון.** אלגיה.
„גית“, IX, חוברת ב—ז, חשוון—ניסן תש״ז (נובמבר 1946 — אפריל 1947).
- [כונסה, בשינויים, ב„שירת האלגיה היוונית העתיקה“ (ראה למעלה, ערך מס' 12), ע' 44].
135. **שיר מעורר למירטיוס.**
„דבר“, 12.XII.1947.
- [כונס ב„שירת האלגיה היוונית העתיקה“. (ראה למעלה, ערך מס' 12) ע' 25—29].
136. **מימנרמוס.** שתי אלגיות.
„עתים“, שבועון, II, 11 (63), 18.XII.1947.
- [כונסו ב„שירת האלגיה היוונית העתיקה“ (ראה למעלה, ערך מס' 12), ע' 44—45].

137. **יציאת מצרים**; פרגמנטים מהמחזה של הדרמטיקון יחזקאל. „אדר היקר”, דברי ספרות ומחקר מוקדשים לש. א. הורודצקי, במלאות לו שבעים וחמש שנה, תל־אביב, „דביר” תש”ז, ע’ קנו—קסט. [יצא גם כפרסום בפני עצמו, ראה למעלה ערך מס’ 8].
138. **מלחמת הצמרדעים והעכברים**. „עתידות”, ירחון, כרך ו, תש”ט, ע’ 113—126, 203—208. [כונס ב„שירים הומריים” (ראה למעלה, ערך מס’ 9), ע’ 169—188; קטע ממנו נדפס ב„פרקי קריאה לתולדות הספרות הכללית” בעריכת י. א. קלוזנר, כרך א, ספר א, תל־אביב, הוצאת י. צ’צ’יק, תשי”ב, ע’ 103—104].
139. י. ו. גתה. **הגבעות בלן...** (שיר). „גזית”, XI, חוברת יא—יב, אב—אלול תש”י (יולי—אוגוסט 1950).
140. **הנ”ל. נחומים בדמעות** (שיר). „דבר השבוע”, גליון 49 (231), 14.XI.1950.
141. **אייסכילוס**. קטע 44. בתוך „דת יוון” מאת ת. זלינסקי. תרגום ג. אלקושי, הוצאת ר. מס, ירושלים 1951, ע’ 40.
142. **פאבסאניאס**. קטע מתוך „ספר המסע על פני יוון”. שם, ע’ 42. נדפס עוד הפעם ב„תרבות יוון העתיקה” מאת ת. זלינסקי, הוצאת ר’ מס, ירושלים 1956, ע’ 158.
143. **אייסכילוס**. „שבעה נגד תבי””, חרוזים 10—20. בתוך „דת יוון” מאת ת. זלינסקי, תרגום ג. אלקושי, הוצאת ר. מס, ירושלים 1951, ע’ 43.
144. **אריסטו**. קטע מתוך „מדינת האתונאים”. שם, ע’ 44.
145. **הסיודוס**. „מועשים וימים”, חרוזים 276—279, 311. שם, ע’ 47, 50. [כונסו, בשינויים, ב„מעשים וימים, תיאוגוניה, מגן הירקליס” (ראה למעלה, ערך מס’ 10), ע’ 49, 51].
146. **סופוקלס**. „אוידיפוס בקולונוס”, חרוזים 702—706. שם, ע’ 56.
147. **הומרוס**. קטע מתוך האפיגרמה יד. שם, ע’ 58. [כונס בתוך „שירים הומריים” (ראה למעלה, ערך מס’ 9), ע’ 165].

148. פלוטארכוס. קטע מתוך „תסבס“, שם, ע' 63.
149. אייסכילוס. „אנמונון“, חרוזים 160—166. שם, ע' 75, 121.
150. דמוסתנס. קטע מתוך „על המשלחת“. שם, ע' 75—77.
151. סופוקלס. „אלקטרה“, חרוזים 112—116. שם, ע' 102.
152. סופוקלס. „הטראכיניות“, חרוזים 620—621. שם, ע' 118.
153. אנתולוגיה פאלאטינית. קטע. שם, ע' 128.
154. אברידס. „איפוגניאה בין הטאכריים“, חרוזים 389—391. שם, ע' 134.
155. אברידס. „היפוליטוס“, חרוזים 831—833. שם, ע' 140.
156. אברידס. „אנדרומאכה“, חרוזים 418—420. שם, ע' 141.
157. אריסטופאנס. „צפרדעים“, חרוזים 455—459. שם, ע' 145.
158. אריסטופאנס. „עננים“, חרוזים 904—907. שם, ע' 155.
159. אברידס. „הראקלס“, חרוזים 1341—1346. שם, ע' 156.
160. הנ"ל. „המחלות“, חרוזים 201—213. שם, ע' 188.
161. הימנון אל אפרודיטי.
- „פרקי קריאה לתולדות הספרות הכללית“ בעריכת י. א. קלוזנר, כרך א, ספר א, תל-אביב, י. צ'צ'יק, תשי"ב, ע' 102—103.
- [הועתק מתוך „ההמנונות ההומריים“ (ראה למעלה, ערך מס' 7), ע' 113].
162. סולון. דברי מוסר לאזרחי אתונה (שיר). „דבר“, 23.1.1953.
- [כונס ב„שירת האלגיה היוונית העתיקה“ (ראה למעלה, ערך מס' 12), ע' 54—55].

163. סולון. אדם וגורל.
 „גליונות“, XXVIII, תשי"ג, ע' 279—281.
 [כונס, בשינויים, ב„שירת האלגיה היוונית העתיקה“ (ראה למעלה, ערך מס' 12), ע' 57—60].
164. כסנופנס. המשתה.
 „גזית“, XIII, חוברת ו—י, אדר—סיון תשי"ד (פברואר—יוני 1954).
 [כונס ב„שירת האלגיה היוונית העתיקה“ (ראה למעלה, ערך מס' 12), ע' 68—69].
165. ממשלי איסופוס (הנואם דמדס; הרקלס ופלוטוס; האדם והאריה; הסוס, השור, הכלב והאדם; הרקלס ואתיני).
 „עתידות“, ירחון, שנה ה, תשי"ד, ע' 94—96.
 [כונס, בשינויים קלים, ב„משלי איסופוס“ (ראה למעלה, ערך מס' 11), ע' 9, 69, 136, 137, 151].
166. מהאפיגרמות ההומיריות: הכבשן.
 „הארץ“, 10.IX.1954.
 [כונס ב„שירים הומריים“ (ראה למעלה, ערך מס' 9), ע' 165—166].
167. ממשלי איסופוס (השועל וחוטב העצים; השועל קצוץ הזנב; האדם שעקצתו נמלה והאל הרמס; הסומא; דיוגנס המהלך בדרך).
 „עתידות“, רבעון לנוער, אביב תשט"ו, ע' 46—47.
 [כונס, בשינויים קלים, ב„משלי איסופוס“ (ראה למעלה, ערך מס' 12), ע' 99—100, 103, 115, 130, 153—154].
168. הסידורס. הכרעת המפלצת טיפואוס בידי זוס (מתוך התיאוגוניה).
 „עתידות“, רבעון לנוער, סתיו וחורף תשט"ו, ע' 63—65.
 [כונס ב„מעשים וימים, תיאוגוניה, מגן הירקליס“ של הסידורס (ראה למעלה, ערך מס' 10), ע' 136—138].
169. מתוך „מועשים וימים“ להסידורס (חרוזים 274—311).
 „מאזניים“, XXV, תשט"ו, ע' 338—339.
 [כונס ב„מעשים וימים, תיאוגוניה, מגן הירקליס“ של הסידורס (ראה למעלה, ערך מס' 10), ע' 49—51].
170. ממשלי איסופוס (הדייג שהכה את המים; הסרטן ואמו; הגמל שהטיל את גלליו בנהר; החתול והתרנגול; הסוחר בצלמים; פרומתוס והאנשים).
 „הפועל הצעיר“, שנה מט, גליון 27—28, 27.III.1956.

- [כונסו ב„משלי איסופוס“ (ראה למעלה, ערך מס' 11), ע' 24, 53, 72, 128, 153, 157].
171. **ארבעה משלים ממשלי איסופוס** (הפרעוש והשור; נוהג השורים והרקס; הזאב המתגאה בצלו והארי; עכבר השדה ועכבר הבית). „עתידות“, רבעון לנוער, קיץ תשט"ז וסתיו תשי"ז, ע' 53—55.
- [כונסו ב„משלי איסופוס“ (ראה למעלה, ערך מס' 11), ע' 32, 76—77, 80—81, 152].
172. **מהאלגיות המיוחסות לתאוגנים ממוגארה**, שורות 744—753. „אשכולות“, 111, ירושלים, תשי"ט, ע' 23.
- [כונסו ב„שירת האלגיה היוונית העתיקה“ (ראה למעלה, ערך מס' 12), ע' 134—135].
173. **עשרה משלים ממשלי איסופוס** (הארי והארנבת; הארי והערוד; הארנבות והצפרדעים; הדב והשועל; הזאב הפצוע והכבשה; הזאב והשה; החזיר והכבשים; החמור שארץ להברת עם הכלב; החתול והעכברים; הכבשה שגוזזה). „עתידות“, רבעון לנוער, אביב תשי"ט, ע' 67—69.
- [כונסו ב„משלי איסופוס“ (ראה למעלה, ערך מס' 11), ע' 10—11, 16—18, 22, 27, 33—35, 40, 42—43, 52, 57].
174. **אנתיאם סכולסטיקום**. אל פסלו של איסופוס. „דבר“, 29.1.1960.
- [כונסו ב„משלי איסופוס“ (ראה למעלה, ערך מס' 11), ע' 7].
175. **מותוך משלי איסופוס** בתרגומו של שלמה שפאן, הוצאת מוסד ביאליק [המשלים א, קלב, קלח]. „חרות“, 25.11.1960.
176. **תאוגנים ממוגארה**. אלגיות. „מאסף“ לדברי ספרות, ביקורת והגות, ו, ירושלים, אגודת הסופרים העבריים בישראל בהוצאת „קרית ספר“, תש"כ, ע' 519—520.
- [כונסו ב„שירת האלגיה היוונית העתיקה“ (ראה למעלה, ערך מס' 12), ע' 84—85, 89—91, 93—94].
177. **הנ"ל**. אמרי הכמה. „הפועל הצעיר“, שנה נג, גליון 51—52, 18.IX.1960.
- [כונסו ב„שירת האלגיה היוונית העתיקה“ (ראה למעלה, ערך מס' 12), ע' 92, 93, 98, 102, 105, 111, 113, 114].
178. **הנ"ל**. המשתה. „דבר“, 24.11.1961.

- [כונס ב„שירת האלגיה היוונית העתיקה“ (ראה למעלה, ערך מס' 12).
ע' 114—116].
179. **רוברט פרוסט**. נעצר ליד יער בערב מושלג (שיר).
„הבוקר“, 17.11.1961; חזר ונדפס: שם, 1.11.1963.
180. **ארכילוכוס**. לב, הה לב נסער בצער...
„עקד“, חוברת 4, אפריל 1961, ע' 135.
- [כונס ב„שירת האלגיה היוונית העתיקה“ (ראה למעלה, ערך מס' 12).
ע' 36].
181. **תאוגניס**. תתי לך הכנפיים...
שם, שם.
- [כונס ב„שירת האלגיה היוונית העתיקה“ (ראה למעלה, ערך מס' 12).
ע' 98—99].
182. **תאוגניס**. [4 אלגיות].
„דבר“, 9.11.1962.
- [מתוך „שירת האלגיה היוונית העתיקה“ (ראה למעלה, ערך מס' 12).
ע' 88—90, 99].
183. **הומרוס. אודיסאה**, שיר א (חרוזים 1—60).
„מאזניים“, XXXVII, תשכ"ב, 276—273.
184. **הומרוס. אודיסאה** (שיר ראשון).
„מאסף“ לדברי ספרות, ביקורת והגות, 111, ירושלים, אגודת הסופרים
העברים בישראל בהוצאת „קרית ספר“, תשכ"ג, ע' 484—496.
[החרוזים 1—60 נתפרסמו קודם ב„מאזניים“, ראה למעלה, ערך מס'
183].

ג. על שפאן ויצירתו

185. **אבינועם, ראובן**. שלמה שפאן ז"ל.
„דבר“, 19.1.1962.
186. **אגף (אונגרפלד)**, **זו (שה)**. משלי איסופוס.
תרגם מיוונית והוסיף מסה והערות שלמה שפאן [רשימת ביקורת].
„חרות“, 25.11.1960.
187. **זנ"ל**. נגלה ונסתר אצל שפאן.
„מאזניים“, XXXVII, תשכ"ב, ע' 280.
188. **זאומר**. הסופר ש. שפאן [נקרולוג].
„אומר“, 11.1.1962.
189. **אוניברסיטת תל־אביב**. שלמה שפאן ז"ל [נקרולוג].

- אוניברסיטת תל-אביב, ידיעון לתלמידים ותוכניות הלימודים, שנת הלימודים תשכ"ג, ע' 5.
190. **אהיספר**. "יציאת מצרים" ליחזקאל בעברית [רשימת ביקורת על תרגומו של ש. שפאן (ראה למעלה, ערך מס' 8)].
- בתוך סידרת הרשימות "בקרית ספר וסופר", "דבר", 19.XII.1947.
191. **אילני, לאה**. שלמה שפאן ז"ל.
 "הד החינוך", XXXVI, גליון כד, כ בשבט תשכ"ב.
192. **א(לקושי) ג(רליה)**. בדרך מבית המחזה [רשימת ביקורת על "בדרך מבית המחזה" (ראה למעלה, ערך מס' 2)].
 "גליונות", XXV, תשי"א, ע' 239—240.
193. **אמוראי, יעקב**. "משלי איסופוס".
 [רשימת ביקורת על "משלי איסופוס" (ראה למעלה, ערך מס' 11)].
 "הפועל הצעיר", שנה נג, גליון 26, 22.III.1960.
194. **אנציקלופדיה כללית יורעאל. שפאן שלמה** [ערך].
 בתוך "אנציקלופדיה כללית יורעאל", XV, תל-אביב 1960, עמודה 4691.
195. **אפרת, ישראל**. שלמה שפאן ז"ל.
 "הפועל הצעיר", שנה נה, גליון 22, 6.II.1962.
196. **אראל, אליהו**. הדקדוק העברי השמושי מאת מ. גוטשטיין, ז. ליבנה, ש. שפאן [רשימת בקורת על "הדקדוק העברי השמושי" (ראה למעלה, ערך מס' 3)].
 "החינוך", XXVII, 1955, ע' 178—180.
197. **באכשטיין (בהט), יעקב**. שירת יוון בעברית.
 [על "ההמנונות ההומריים" (ראה למעלה, ערך מס' 7)].
 "עתים", ו, גליון 41, 17.VII.1947.
198. **הנ"ל**. הריאליזם הסימבולי.
 [רשימת ביקורת על "בדרך מבית המחזה" (ראה למעלה, ערך מס' 2)].
 "מולד", VII, 1951, ע' 136—138.
199. **הנ"ל**. שירת יוון בעברית.
 [על שירת הסיודוס בתרגום ש. שפאן (ראה למעלה, ערך מס' 10)].
 "על המשמד", 15.X.1956.
200. **ב(ן) ג(ריון), ע(מנואל)**. המנון אל הרמס.
 [רשימת ביקורת על תרגום ההמנון ע"י ש. שפאן (ראה למעלה, ערך מס' 6)].
 "מאזניים", XV, תש"ג, ע' 262—263.

201. **הנ"ל**. מבחר המסה העברית.
[רשימת ביקורת על האנתולוגיה בשם זה (ראה למעלה, ערך מס' 14)].
שם, XX, תש"ה, ע' 178—180.
202. **הנ"ל**. עם קריאה ראשונה: ההמנונות ההומריים בתרגום ש. שפאן.
[ראה למעלה, ערך מס' 7].
„דבר“, 18.X.1946.
203. **הנ"ל**. „בדרך מבית המחזה“.
[רשימת ביקורת על ספרו של ש. שפאן בשם זה (ראה למעלה, ערך מס' 2)].
בתוך המאמר „שני ספרי „אנך“, שם, 29.XII.1950.
204. **הנ"ל**. שירת הסיודוס בעברית.
[רשימת ביקורת על תרגום כתבי הסיודוס לעברית ע"י ש. שפאן (ראה למעלה, ערך מס' 10)].
שם, 25.I.1957.
205. **הנ"ל**. משלי איסופוס ומתרגמם.
„הפועל הצעיר“, שנה נו, גליון 18, 5.II.1963.
206. **בנשלוֹב, בנצ'יון**. בשולי תרגום אחד.
[רשימת ביקורת על „המנון לאפרודיטי“ בתרגום ש. שפאן (ראה למעלה, ערך מס' 4); ראה השגות על רשימה זו, להלן, ערך מס' 261].
„דבר“, מוסף לשבתות ולמועדים, XI, גליון 36, 4.IX.1936.
207. **הנ"ל**. הימנון אל דמטר.
[רשימת ביקורת על תרגומו של ש. שפאן (ראה למעלה, ערך מס' 5)].
„מאזניים“, IX, תרצ"ט, ע' 261—262.
208. **הנ"ל**. לשאלות ה„ספונדיאוס“ בהכסמטר העברי.
[השגות על הכללים שלפיהם נהג ש. שפאן בבניין ההכסמטר העברי ה„מלרעי“ בתרגומו משירת יוון].
„אשכולות“, III, תשי"ט, ע' 156—179.
209. **ברתינו, ק. א(הרן)**. שירת הסיודוס.
[רשימת ביקורת על שירת הסיודוס בתרגום ש. שפאן (ראה למעלה, ערך מס' 10)].
„מאזניים“, XXVII, תשי"ז, ע' 58—61.
210. **הנ"ל**. שלמה שפאן ז"ל.
שם, XXXVII, תשכ"ב, ע' 238.
211. **ג[ן], שמועון**. ש. שפאן — חתן פרס טשרניחובסקי.
„אומר“, 25.I.1957.

212. גולד, מן(שה). שלמה שפאן ז"ל.
 [דברי הספר באספת האבל של לשכת הבונים החפשיים, ברקאי
 ביום ד באדר א תשכ"ב].
 „ברקאי“ (קובץ לשכת הבונים החפשיים „ברקאי“, בשכפול), תל-אביב,
 אדר תשכ"ב, ע' 54—55.
213. גולדשמירט, ד(ניאל). ההמנוגות ההומריים בתרגום ש. שפאן.
 [רשימת ביקורת (ראה למעלה, ערך מס' 7)].
 „יד לקורא“, 1, חוברת 7—9, חשון—טבת תש"ז.
214. גורן, נתן. עם הספר „בדרך מבית המחזה“.
 [רשימת ביקורת].
 „דבר השבוע“, גליון 8 (292), 21.11.1952.
215. גורא, מן(שה). שירת מלחמה וגבורה בישראל.
 [רשימת ביקורת על הלקט בשם זה (ראה למעלה, ערך מס' 24)].
 „מאזניים“, XXXI, תשי"ט, ע' 52—53.
216. „קרב“). שלמה שפאן ז"ל הובא למנוחות [כרוניקה].
 „דבר“, 12.1.1962.
217. (הנ"ל). אזכרה לש. שפאן [במלאות שלושים לפטירתו, כרוניקה].
 שם, 8.11.1962.
218. „קרב לילדים“). שלושים למות הסופר שלמה שפאן.
 „דבר לילדים“, XXXII, חוברת 24, 13.11.1962, ע' 514.
219. רובשני, מנשה. מחשבות ודעות [רשימת ביקורת על האנתולוגיה
 בשם זה (ראה למעלה, ערך מס' 20)].
 „גליונות“, XXX, תשי"ד, ע' 287—288.
220. דור, משה. נפשו של ש. נפש... שבעה למותו של שלמה שפאן.
 „מעריב“, 19.1.1962.
221. דיקמן, שלמה. אמן התרגום הקלאסי [על שלמה שפאן ז"ל].
 „הפועל הצעיר“, שנה נה, גליון 23, 13.11.1962.
222. „הארץ“). הסופר ש. שפאן ז"ל [נקרולוג].
 „הארץ“, 11.1.1962.
223. (הנ"ל). ש. שפאן ז"ל הובא למנוחות [כרוניקה].
 שם, 12.1.1962.
224. (הנ"ל). אזכרה לשלמה שפאן ז"ל [כרוניקה].
 שם, 8.11.1962.
225. „הבוקר“). נפטר הסופר והמחנך שלמה שפאן [כרוניקה].
 „הבוקר“, 11.1.1962.

226. (הנ"ל). ש. שפאן למנוחות [כרוניקה].
שם, 12.1.1962.
227. (הדואר) - שלמה שפאן ז"ל [נקרולוג].
„הדואר“, שנה מא, גליון יב, 19.1.1962, ע' 189.
228. הנדל, מן (יכאל) - משלי איסופוס.
[רשימת ביקורת על התרגום העברי של ש. שפאן (ראה למעלה,
ערך מס' 11)].
„דבר“, 20.V.1960.
229. הנ"ל. יצירת הסידוס כמקור היסטורי.
[עם צאת שירת הסידוס בתרגומו העברי של ש. שפאן (ראה למעלה,
ערך מס' 10)].
„הד החינוך“, XXXV, גליון 6, 4.10.1960.
230. הנ"ל. האלגיה היוונית בעברית.
[רשימת ביקורת על „שירת האלגיה היוונית העתיקה“ (ראה למעלה,
ערך מס' 12)].
„הבוקר“, 23.11.1962.
231. (הצופה) - שלמה שפאן [נקרולוג].
„הצופה“, 11.1.1962.
232. (הנ"ל). שלמה שפאן — למנוחות [כרוניקה].
שם, 12.1.1962.
233. ויינשטוק, תקוה. באיחור [מימיו האחרונים של ש. שפאן ז"ל].
„מעריב“, 26.1.1962.
234. וירשובסקי, חיים. המנוגות הומריים בתרגום שלמה שפאן.
[רשימת ביקורת (ראה למעלה, ערך מס' 7)].
„דבר“, 26.XII.1947.
235. וסמן, בנימין. שלמה שפאן [על תכונותיו התרומיות].
שם, 6.11.1962.
236. ז(וסמן), ע(זרא). זכרון נפש. (שלושים לפטירתו של שלמה שפאן).
שם, 9.11.1962.
237. ז(כאי), דויד. שלושה ספרים.
[על התרגומים העבריים של „שירת האלגיה היוונית העתיקה“ (ראה
למעלה, ערך מס' 12). „ספרי השנים“ לטאקוטוס ו„אינאס“ לורגיליוס].
שם, 23.11.1962.

238. זמורה, י (ישראל). שירת הסידורס.
 [על התרגום העברי של ש. שפאן (ראה למעלה, ערך מס' 10)].
 „הפועל הצעיר“, שנה נ, גליון 1, 11.IX.1956.
 239. „חרות“). נפטר שלמה שפאן [נקרולוג].
 „חרות“, 11.1.1962.
 240. (הנ"ל). שלמה שפאן ז"ל למנוחות [כרוניקה].
 שם, 12.1.1962.
 241. (הנ"ל). אזכרה לש. שפאן [כרוניקה].
 שם, 8.11.1962.
 242. טברסקי, יוחנן. קווים לדיוקנו [של ש. שפאן ז"ל].
 „מאזניים“, XXXVII, תשכ"ב, ע' 277—279.
 243. טנאי, שלמה. שלמה שפאן ז"ל.
 „הארץ“, 19.1.1962.
 244. כהן, י (ישראל). שלמה שפאן [נקרולוג].
 „הפועל הצעיר“, שנה נה, גליון 19, 16.1.1962.
 245. הנ"ל. שלמה שפאן. [דברי פתיחה באספת האזכרה באגודת הסופרים
 בב' אדר א' תשכ"ב (6.11.62)].
 „החינוך“, XXXIV, חוברת ד, אייר תשכ"ב, ע' 414—415.
 246. כרמל, אליהו. שפאן שלמה [ערך].
 בתוך „אישים בישראל“, תשכ"א, בעריכת אליהו כרמל, ירושלים.
 „המכון להוצאה לאור בישראל“, 1960, ע' 307.
 247. לאור, דויד. איסופוס העברי.
 [על תרגומו העברי של ש. שפאן (ראה למעלה, ערך מס' 11)].
 „מעריב“, 25.III.1960.
 248. „למרחב“). הסופר ש. שפאן הובא למנוחות [כרוניקה].
 „למרחב“, 12.1.1962.
 249. לנדר, פ (נחם). „בדרך מבית המחזה“.
 [רשימת ביקורת על ספרו של ש. שפאן בשם זה (ראה למעלה, ערך
 מס' 2].
 בתוך המאמר „על שלושה ספרים“, „הפועל הצעיר“, שנה מד, גליון 29.
 3.IV.1951
 250. מרדכי, ב. ש. שפאן ז"ל.
 „גזית“, XX, חוברת ט—יב, כסלו—אדר תשכ"ג (דצמבר 1962 —
 מרץ 1963).
 251. נאור, מנחם. הערות דחופות לספר דקדוק חדש.

- [מאמר ביקורת על „הדקדוק העברי השימושי“ (ראה למעלה, ערך מס' 3)].
- „לשוננו“, כרך יט, תשי"ד, ע' 115—121.
252. נחור, אשר. משלי איסופוס בעברית.
[בתרגום ש. שפאן (ראה למעלה, ערך מס' 11)].
„ידיעות אחרונות“, 4.III.1960.
253. הז"ל. שלמה שפאן ז"ל, שבעה למוהו.
שם, 19.I.1962.
254. סדן, רב. על שלמה שפאן.
„מאסף“ לדברי ספרות, ביקורת והגות, III, ירושלים, אגודת הסופרים העברים בישראל בהוצאת „קרית ספר“, תשכ"ג, ע' 497—501.
255. הז"ל. לזכר שלמה שפאן.
„זכרונות האקדמיה ללשון העברית“, ז—ח, תשכ"ב, ע' 55—57.
256. ש"ם (= סקולפסקי, שלמה). הסידור בעברית.
[על התרגום של ש. שפאן (ראה למעלה, ערך מס' 10)].
„חרות“, 24.VIII.1956.
257. הז"ל. שלמה שפאן איננו.
שם, 12.I.1962.
258. ס(תוי), ז(אב). שלמה שפאן — שנה לפטירתו.
„הבוקר“, 1.II.1963.
259. „על הזושר“). שלמה שפאן [נקרולוג].
„על המשמר“, 11.I.1962.
260. פנואלי, ע(מואל) י(שעיהו). שלמה שפאן.
„למרחב“, 16.II.1962.
261. פרנקל, ירמיהו. בשולי תרגום אחד.
[השגות על רשימת הביקורת של בנציון בנשלום בשם זה (ראה למעלה, ערך מס' 206)].
„דבר“, מוסף לשבתות ולמועדים, X, גליון 37, 11.IX.1936.
262. צדקיה, יצחק. הדקדוק העברי השימושי מאת מ. גוטשטיין. ז. ליבנה.
ש. שפאן.
[רשימת ביקורת על „הדקדוק העברי השימושי“ (ראה למעלה, ערך מס' 3)].
„החינוך“, XXVII, 1955, ע' 180—183.
263. תירוש, צ. ל. (= קלעי, חנוך). משלי איסופוס.

- [על משלי איסופוס בתרגום ש. שפאן (ראה למעלה, ערך מס' 11)].
 „הבוקר“, 25.11.1960.
264. **קרוא, ברוך**. שפאן, שלמה [ערך].
 בתוך „אנציקלופדיה לספרות כללית וישראלית“ בעריכת ברוך קרוא,
 מהדורה חדשה, IV, תל-אביב, י. צ'צ'יק, 1961, עמודה 1884.
265. **הנ"ל**. שלמה שפאן, שבעה למותו.
 „הבוקר“, 19.1.1962.
266. **קרול, צבי**. מבחר המסה העברית.
 [רשימת ביקורת על האנתולוגיה בשם זה (ראה למעלה, ערך מס' 14)].
 „גליונות“, XVIII, תש"ה-תש"ו, ע' 164—166.
267. **רבנאל, י.ק.** (=קשת, ישורין). תרגומים ומקראם.
 [רשימת ביקורת על ההימנונות ההומריים בתרגומו של שלמה שפאן].
 „הארץ“, 17.7.1953.
268. **„רדיו“**. על פנטמטרים והקסמטרים.
 [שיחה של כתב „רדיו“ עם ש. שפאן על תרגומו מספרות יוון הקדומה
 לעברית].
 „רדיו“, שבועון „קול ישראל“, שנה א, גליון 18, 2.11.1961.
269. **רוזן, ח' (ניב)** ב(רוך). גוטשטיין-לבנה-שפן, הדקדוק העברי
 השמושי.
 [רשימת ביקורת על „הדקדוק העברי השמושי“ (ראה למעלה, ערך
 מס' 3)].
 „קריית ספר“, XXX, תשט"ו, ע' 335—337.
270. **ר(ותב), ח' (נן)**. שלמה שפאן ז"ל, שלושים לפטירת הסופר, המשורר
 והמתרגם.
 „אומר“, 9.11.1962.
271. **שאנן, אברהם**. שפאן שלמה [ערך].
 בתוך „מלון הספרות החדשה העברית והכללית“, עורך בידי אברהם
 שאנן, „יבנה“, תל-אביב, 1959. עמודה 866.
272. **הנ"ל**. שלמה שפאן [נקרולוג].
 „דבר“, 11.1.1962.
273. **ש(בתני), א' (הרין)**. „בדרך מבית המחזה“.
 [רשימת ביקורת על ספרו של ש. שפאן בשם זה (ראה למעלה,
 ערך מס' 3)].
 „חרות“, 13.11.1951.

274. **שבתאי, אהרן**. שירת האלגיה היוונית בתרגום עברי [של ש. שפאן].
[ביקורת].
„הארץ“, 25.1.1963.
275. **ש(פירא), שלום**. „בדרך מבית המחזה“.
[רשימת ביקורת על ספרו של ש. שפאן בשם זה (ראה למעלה,
ערך מס' 3)].
בתוך הסידרה „במערכות היצירה“, „דבר“, 20.VII.1951.
276. **תדהר, דויד**. שלמה שפאן [ערך].
בתוך „אנציקלופדיה לחלוצי הישוב ובוניו“ מאת דויד תדהר. IV.
חל-אביב, „ספריית ראשונים“, 1950, עמודות 1843—1844; שם, XII.
1962, עמודה 4123.
277. **הנרן, חיים**. סופר ומתרגם [על ש. שפאן ז"ל].
„הפועל הצעיר“, שנה גה, גליון 22, 6.II.1962.
278. **A[MIT], M[OSHE]**. Fabulous Aesop
[רשימת ביקורת על משלי איסופוס בתרגום ש. שפאן (ראה למעלה,
ערך מס' 11)].
26.II.60. Jerusalem Post
279. **IDEM**. Glory of Classics in Hebrew
[רשימת ביקורת על שירת האלגיה היוונית העתיקה בתרגום ש. שפאן,
אינאיס של ורגיליוס בתרגום ש. דיקמן וספרי השנים של טאקיטוס
בתרגום ש. דבורצקי].
1.VI.1962. Jerusalem Post
280. **[JERUSALEM POST]**, Shlomo Shpan, Author and Educator, Dead
[נקרולוג].
11.I.1962. Jerusalem Post
281. **N[AAMANI], I[SRAEL]** T. Mahashavot V'de'yo't
[רשימה ביבליוגרפית על האנתולוגיה „מחשבות ודעות“ (ראה למעלה,
ערך מס' 20)].
Hebrew Abstracts, III, 1956, p. 28
282. **RABIN C[HAIM]**. A Hebrew Grammar
[רשימת ביקורת על „הדקדוק העברי השמושי“ (ראה למעלה, ערך
מס' 3)].
Jewish Vanguard, London, No. 169. 6.V.1955
283. **IDEM**. M. Gottstein, Z. Livneh, S. Shpahn

רשימת ביקורת על „הדקדוק העברי השמושי“ (ראה למעלה, ערך מס' 3).

Journal of Jewish Studies. VI, 1955, p. 118

רשימת הספרים וכתבי העת שבהם נתפרסמו דברים משל ש. שפאן, או עליו ועל יצירתו

[המספרים שמשמאל לכל ערך מכוונים למספרים הסידוריים
בביבליוגרפיה שלפנינו]

1. „אדר היקר“ [ספר יובל ל.ש.א. הורודצקי] : 137.
2. „אומר“ : 188, 211, 270.
3. אוניברסיטת תל-אביב, ידיעון לתלמידים : 189.
4. „אישים בישראל“ : 246.
5. „אל הדף“ [בערבית] : 45.
6. „אמנות וספרות“, אנתולוגיה : 121.
7. „אנציקלופדיה חינוכית“ : 108.
8. „אנציקלופדיה כללית יורעאל“ : 194.
9. „אנציקלופדיה לחלוצי הישוב ובוניו“ : 276.
10. „אנציקלופדיה לספרות כללית וישראלית“ : 264.
11. „אשכולות“ : 172, 208.
12. „את אשר בחרתי“, אנתולוגיה בעריכת י. טברסקי : 45.
13. „בוסתנאי“ : 39, 40, 41, 126, 127.
14. „במה“ : 112.
15. „בן-ארצי“ : 32, 33, 34, 35, 36.
16. „ברקאי“ (בשכפול) : 46, 212.
17. „גזית“ : 45, 46, 49, 68, 69, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 79, 124, 128, 134, 139, 164, 250.
18. „גליונות“ : 47, 70, 83, 87, 163, 192, 219, 266.
19. „דבר“ : 43, 58, 64, 101, 132, 135, 162, 174, 178, 182, 185, 190, 202, 203, 204, 206, 216, 217, 228, 234, 235, 236, 237, 261, 272, 275.
20. „דבר השבוע“ : 48, 81, 140, 214.
21. „דבר לילדים“ : 44, 218.
22. „דברנו“ : 38.
23. „דף“ : 84, 89, 96, 97.

24. „דת יוון“ מאת ת. ז'לינסקי, תרגום ג. אלקושי: 141, 142, 143.
 144, 145, 146, 147, 148, 149, 150, 151, 152, 153, 154, 155.
 156, 157, 158, 159, 160.
25. „האטום“ מאת אי.וו. פיטראנוב, תרגום ד. אביטוב: 130.
26. „האנך“: 29, 30, 31.
27. „האנציקלופדיה העברית“: 115.
28. „הארץ“: 53, 54, 55, 56, 57, 62, 85, 114, 118, 166, 222, 223,
 224, 243, 267, 274.
29. „הבוקר“: 59, 65, 116, 117, 119, 179, 225, 226, 230, 258,
 263, 265.
30. „הד החינוך“: 191, 229.
31. „הדואר“: 50, 227.
32. „החינוך“: 196, 245, 262.
33. „הכינוס העולמי למדעי היהדות“: 82.
34. „הסיפור העברי“, אנתולוגיה בעריכת י. ליכטנבוים: 43.
35. „העמקת התודעה היהודית-הישראלית בבתי-הספר של מערכת
 החינוך“: 92.
36. „הפועל הצעיר“: 28, 42, 52, 61, 91, 93, 95, 100, 111, 170,
 177, 193, 195, 205, 221, 238, 244, 249, 277.
37. „הצופה“: 231, 232.
38. „זכור“, ילקוט: 51.
39. „זכרונות האקדמיה ללשון העברית“: 105, 120, 255.
40. „חרות“: 175, 186, 239, 240, 241, 256, 257, 273.
41. „יד לקורא“: 213.
42. „ידיעות אחרונות“: 252, 253.
43. „לית חן“, לר' שמואל אבא הורודצקי: 50.
44. „למרחב“: 66, 94, 102, 248, 260.
45. „לקורא הצעיר“: 85, 86.
46. „לשוננו“: 251.
47. „מאזניים“: 63, 90, 98, 99, 103, 104, 106, 107, 113, 123, 125,
 129, 169, 183, 187, 200, 201, 207, 209, 210, 215, 242.
48. „מאסף“ לדברי ספרות, בקורת והגות: 60, 176, 184, 254.
49. „מולד“: 198.
50. „מלון הספרות החדשה העברית והכללית“: 109, 110, 271.
51. „מעריב“: 220, 233, 247.

52. „מרדכי מיכאלי, האישי ופעלו“ [טפר זכרון] : 122.
53. „ספרי מופת“, בעריכת ח. תורן : 80.
54. „על המשמר“ : 67, 199, 259.
55. „עקד“ : 180.
56. „ערכי היהדות בחינוך התיכון“ : 88.
57. „עתידות“ : 131, 133, 138, 165, 167, 168, 171, 173.
58. „עתים“ : 78, 136, 197.
59. „פרקי קריאה לתולדות הספרות הכללית“ בעריכת י.א. קלוזנר :
131, 138, 161.
60. „קריית ספר“ : 269.
61. „רדיו“ : 268.
62. „שביבים“ : 37.
63. „שירתנו“, אנתולוגיה בעריכת י. ליכטנבוים : 47, 56.
64. „תרבות יוון העתיקה“ מאת ת. זלינסקי, תרגום ג. אלקושי : 142.
65. Hebrew Abstracts : 281.
66. Jerusalem Post : 278, 279, 280.
67. Jewish Vanguard : 282.
68. Journal of Jewish Studies : 283.